

*prof. dr hab. inż. Sławomir Zawisza*¹

Pracownia Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, Katedra Agronomii
Wydział Rolnictwa i Biotechnologii
Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy

*dr inż. Piotr Prus, prof. uczelni*²

Pracownia Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, Katedra Agronomii
Wydział Rolnictwa i Biotechnologii
Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy

*inż. Monika Ptaszyńska*³

Pracownia Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, Katedra Agronomii
Wydział Rolnictwa i Biotechnologii
Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy

Udział funduszy Unii Europejskiej w rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie gminy Brześć Kujawski

WPROWADZENIE

Przemiany zapoczątkowane w 1989 roku poprowadziły Polskę w stronę rozwoju społeczeństwa demokratycznego, budującego gospodarkę opartą na mechanizmach rynkowych. Spowodowało to rozpoczęcie tworzenia struktur sprawnego sterowania rozwojem regionalnym oraz lokalnym poprzez nadanie samorządom

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Wydział Rolnictwa i Biotechnologii, Pracownia Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, ul. Fordońska 430, 85-790 Bydgoszcz, tel.: + 48 52 340 8081; e-mail: zawisza@utp.edu.pl. ORCID: 0000-0002-3012-6128.

² Adres korespondencyjny: Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Wydział Rolnictwa i Biotechnologii, Pracownia Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, ul. Fordońska 430, 85-790 Bydgoszcz, tel.: + 48 52 340 8084; e-mail: piotr.prus@utp.edu.pl. ORCID: 0000-0002-4447-4019.

³ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Wydział Rolnictwa i Biotechnologii, Pracownia Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, ul. Fordońska 430, 85-790 Bydgoszcz.

wielu uprawnień dotyczących zarządzania regionami i społecznościami lokalnymi (Roman, 2018, s. 9). Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku spowodowało włączenie kraju do udziału w programach rozwoju regionalnego i lokalnego finansowanych ze środków UE (Czudec, Kata, Wosiek, 2019, s. 448; Heller, Szczepaniak, 2008, s. 112; Kata, Miś, 2006, s. 165; Satoła, Bogusz, 2016, s. 66–74; Woś, 2005, s. 93). Jednym z obszarów objętych wsparciem finansowym zostały obszary wiejskie, a samorządy gmin stały się aktywnym podmiotem tworzącym programy lokalnego rozwoju współfinansowane ze środków Wspólnoty (Kalinowski, 2018, s. 95–98). Podejmowane działania miały wpłynąć na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez odnowę i rozwój wsi (Uglis, Tratwal-Uglis, 2011, s. 285). Znacząca poprawa warunków życia oznacza, że tereny wiejskie stają się atrakcyjnym miejscem do życia, pracy i prowadzenia działalności gospodarczej (Uglis, Kozera-Kowalska, 2019, s. 282; Kozera-Kowalska, Uglis, 2020, s. 187).

Kolejne perspektywy finansowe UE, uruchamiane od 2004 roku, pozwoliły na rozwiązanie wielu dylematów społeczności lokalnych na obszarach wiejskich. W ostatnim okresie znaczącą rolę odgrywał PROW 2014–2020, przyczyniając się do modernizacji sektora rolno-spożywczego oraz rozwoju obszarów wiejskich (Antczak, Kopeć 2017, s. 21–22; Cupiał, Rorat, Szelaż-Sikora, 2018, s. 54; Radomski, Moskała, Mikosz, 2016, s. 169).

CEL I METODY BADAŃ

Celem opracowania jest określenie oraz ocena udziału funduszy pozyskiwanych z UE w rozwoju obszarów wiejskich gminy Brześć Kujawski po wstąpieniu Polski do UE oraz poznanie opinii mieszkańców gminy i osób odpowiedzialnych za pozyskiwanie środków finansowych z programów UE na temat udziału tych funduszy w rozwoju badanej gminy. Realizacja powyższego celu wymagała zapoznania się z dokumentacją dotyczącą prowadzonych inwestycji na terenie badanej gminy oraz przeprowadzenia badań z wykorzystaniem metody sondażowej wśród mieszkańców gminy oraz pracowników samorządu lokalnego. Celem ankiet skierowanych do mieszkańców i wywiadów wykonanych wśród osób odpowiedzialnych za rozwój gminy było poznanie opinii na temat inwestycji, które zostały zrealizowane, a także uzyskanie oceny planowanych działań.

Badania terenowe zostały wykonane w maju i czerwcu 2019 roku techniką ankiety wśród mieszkańców gminy Brześć Kujawski. Dobór osób do badań był celowy i byli to głównie mieszkańcy obszarów wiejskich badanej gminy. Ankiety zostały przeprowadzone wśród 100-osobowej grupy składającej się z rolników prowadzących gospodarstwa rolne w różnych wsiach gminy Brześć Kujawski

oraz osób mieszkających na obszarach wiejskich, jak i na terenie miasta. Ankiety zostały udostępnione na terenie urzędu miasta i gminy, gdzie potencjalni respondenci przychodzili w celu uzyskania informacji o środkach UE. Ankieta została również umieszczona w wersji elektronicznej na stronie internetowej urzędu miasta i gminy, a także docierano do mieszkańców poprzez sołtysów wsi, którzy również brali udział w badaniach.

Przeprowadzono także analizę dokumentacji pozyskanej z Urzędu Miasta i Gminy Brześć Kujawski, która dotyczyła inwestycji prowadzonych na obszarach wiejskich. Pozwoliło to na oszacowanie udziału finansowego i procentowego środków pozyskanych z UE oraz środków z budżetu badanej gminy. W czerwcu 2019 roku został przeprowadzony wywiad z osobami odpowiedzialnymi za rozwój gminy, realizację inwestycji i wykorzystanie środków z UE, celem ustalenia, jakie było ich znaczenie w rozwoju obszarów wiejskich.

Badana gmina Brześć Kujawski jest usytuowana w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie włocławskim. Miasto położone nad rzeką Zgłowiączką graniczy z gminami: Lubraniec, Włocławek, Lubanie, Bądkowo (powiat aleksandrowski), Osięciny (powiat radziejowski). Zajmuje powierzchnię 143,51 km² i jest podzielona na 25 sołectw. Na terenie gminy w czasie badań zamieszkiwały 11 163 osoby, z czego 6608 osób (59,2%) to mieszkańcy obszarów wiejskich. Gmina Brześć Kujawski jest gminą typowo rolniczą, użytki rolne stanowią 75,5% powierzchni gminy. Grunty orne w większości zakwalifikowano do IV–VI klasy bonitacyjnej. Głównymi kierunkami produkcji roślinnej są uprawy zbóż, buraka cukrowego, rzepaku, kukurydzy na kiszonkę, facelii błękitnej i warzyw gruntowych. Na terenie gminy w okresie badań funkcjonowało 1045 gospodarstw rolnych o różnej powierzchni i kierunkach produkcji. Część z nich zajmowała się produkcją mleka, bydła opasowego, jak też trzody chlewnej. Ponadto na terenie gminy około 2000 ha zajmowały lasy, co stanowi 14,0% powierzchni gminy.

Wśród badanych osób kobiety stanowiły 54,0%, natomiast mężczyźni 46,0% respondentów. Badania wykazały, że 78,0% badanej grupy zamieszkiwało tereny wiejskie, a 22,0% to mieszkańcy miasta. Respondenci to w 70,0% osoby, które od urodzenia mieszkały w gminie Brześć Kujawski, a 30,0% to osoby, które mieszkały od kilku lat w badanej gminie. Biorąc pod uwagę wiek badanych osób, można zauważyć, że wśród respondentów przeważały osoby młode do 29. roku życia – 36,0% oraz w wieku 30–39 lat – 30,0% badanych. Dwie kolejne grupy to badani w wieku 40–49 lat (14,0%) i 50–59 lat (13,0%). Najmniejszą grupą respondentów były osoby w wieku 60 lat i więcej – tylko 7,0% badanych. Analizując wykształcenie badanej grupy, można zauważyć, że najwięcej respondentów (37,0%) posiadało wykształcenie wyższe, a 29,0% wykształcenie średnie. Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 18,0%, natomiast podstawowe 16,0% badanej grupy. Oceniając status

zawodowy można stwierdzić, że 36,0% osób prowadziło gospodarstwa rolne, 29,0% respondentów to uczniowie bądź studenci, 17,0% osób pracowało na etacie, 8,0% stanowili emeryci i renciści. Osoby prowadzące działalność gospodarczą stanowiły 7,0% badanej populacji, natomiast 3,0% to osoby niepracujące i bezrobotne.

WYNIKI BADAŃ

Po wstąpieniu do Unii Europejskiej osoby odpowiedzialne za rozwój jednostek samorządu terytorialnego stopnia podstawowego uzyskały znaczące źródło dofinansowania inwestycji służących rozwojowi obszarów wiejskich oraz miast będących stolicami gmin. Ogólna kwota wszystkich inwestycji prowadzonych wyłącznie na terenach wiejskich w badanej gminie wyniosła 29 169 076,89 zł. Dofinansowanie ze środków unijnych to kwota 18 754 132,95 zł, czyli 64,3% ogólnej wartości wszystkich projektów. Środki z budżetu gminy stanowiły 35,7% wartości całkowitej wszystkich inwestycji, była to kwota 10 414 943,94 zł. Zdecydowana większość inwestycji została dofinansowana co najmniej w połowie z funduszy Unii Europejskiej.

Porównując koszty inwestycji wykonanych na obszarach wiejskich gminy Brześć Kujawski z projektami zrealizowanymi w samym mieście można ocenić jaka suma środków była przeznaczana na rozwój obszarów wiejskich. Łączna wartość projektów, które poprawiły różne aspekty życia mieszkańców całej gminy – miasta i wsi, to kwota 40 570 408,60 zł, z czego 71,9% zostało przekazane na obszary wiejskie, a 28,1% to inwestycje w mieście Brześć Kujawski. Dofinansowanie wszystkich projektów wyniosło 24 094 788,29 zł, w tym 18 754 132,95 zł, czyli 77,8% przeznaczonych zostało na rozwój wsi, natomiast pozostałe 22,2%, 5 340 655,34 zł to środki, które współfinansowały inwestycje w mieście. Łączna kwota z budżetu gminy wyniosła 16 475 620,31 zł, przy czym 63,2% tej kwoty zostało przeznaczonych na inwestycje na terenach wiejskich, pozostałe 36,8% przekazane zostało na projekty zrealizowane w mieście. Dofinansowania inwestycji ze środków unijnych na obszarach wiejskich mieściły się w granicach od 36,5% do 82,7% kosztów danego projektu, natomiast na terenie miasta od 24,3% do 67,8% wartości inwestycji. Z danych tych można wywnioskować, że władze gminy pozyskiwały środki na rozwój obszarów wiejskich, jak i na rozwój miasta. Zadania zrealizowane przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej przedstawiono w tabeli 1 i 2.

Tabela 1. Inwestycje współfinansowane funduszami UE prowadzone na obszarach wiejskich gminy Brześć Kujawski po integracji z UE

Lp.	Tytuł projektu	Wartość całkowita projektu (w PLN)	Kwota dofinansowania z UE (w PLN)	Udział (w %)	Kwota z budżetu gminy (w PLN)	Udział (w %)
1	Przebudowa drogi gminnej Polówka – Jaranówek	851 543,86	425 771,93	50,0	425 771,93	50,0
2	Uporządkowanie gospodarki ściekowej dorzecza Zgłowiączki – Brześć Kujawski, Wieniec, Wieniec Zalesie, Machnacz wraz z rozbudową oczyszczalni ścieków w Starym Brześciu	14 622 650,14	9 100 482,02	62,2	5 522 168,12	37,8
3	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Brześć Kujawski*	1 145 140,71 837 372,96 792 060,90 243 403,76	675 298,00 510 593,00 482 963,00 150 246,00	60,3	469 842,71 326 779,96 309 097,90 93 157,76	39,7
4	Budowa wielofunkcyjnych boisk sportowych w Wieńcu	679 981,97	414 623,00	61,0	265 358,97	39,0
5	Przebudowa drogi gminnej Kuczyna – Krowice	746 769,84	349 965,67	46,9	396 804,17	53,1
6	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Brześciu	331 121,33	215 636,51	65,1	115 484,82	34,9
7	Remont połączony z modernizacją świetlicy wiejskiej – Sokołowo Parcele	54 306,42	25 000,00	46,0	29 306,42	54,0
8	Odbudowa szlaku wodnego na rzece Zgłowiączce	1 087 605,68	396 730,09	36,5	690 875,59	63,5
9	Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Wieńcu	284 298,12	206 192,19	72,5	78 105,93	27,5
10	Budowa infrastruktury drogowej i oświetleniowej w Brzeskiej Strefie Gospodarczej Pikutkowo – Machnacz	5 291 640,79	4 373 286,54	82,7	918 354,25	17,3
11	Rozbudowa i przebudowa drogi gminnej Pikutkowo – Popowiczki	680 943,64	407 345,00	60,1	273 598,64	39,3
12	Modernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Brześć Kujawski	1 520 236,77	1 020 000,00	67,1	500 236,77	32,9
Razem		29 169 076,89	18 754 132,95	64,3	10 414 943,94	35,7

* więcej pozycji z danymi liczbowymi oznacza realizowanie kolejnych inwestycji w podanym zakresie.

Źródło: dane uzyskane z Urzędu Miasta i Gminy Brześć Kujawski.

Tabela 2. Inwestycje współfinansowane funduszami UE prowadzone w mieście Brześć Kujawski po integracji z UE

Lp.	Tytuł projektu	Całkowita wartość projektu (w PLN)	Kwota dofinansowania (w PLN)	Udział (w %)	Kwota z budżetu gminy (w PLN)	Udział (w %)
1	Budowa ciągu pieszo-spacerowego wraz z oświetleniem ulicznym – Al. Łokietka	549 178,62	302 070,00	55,0	247 108,62	45,0
2	Przebudowa ulicy Parkowej i Kołłątaja	343 672,34	212 896,00	61,9	130 776,34	38,1
3	Budowa Stacji Uzdatniania Wody w Brześciu Kujawskim	3 020 556,41	1 086 572,00	36,0	1 933 984,41	64,0
4	Zagospodarowanie terenu na obszarze o szczególnym znaczeniu w Brześciu Kujawskim	1 183 388,89	287 104,00	24,3	896 284,89	75,7
5	Remont Wieży Ratusza w Brześciu Kujawskim	65 482,74	25 000,00	38,2	40 482,74	61,8
6	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przepompowniami ścieków dla Miasta Brześć Kujawski*	3 161 543,11 1 167 711,46	1 911 468,96 806 955,07	63,1	1 250 074,15 360 756,39	36,9
7	Rewitalizacja Brześcia Kujawskiego poprzez zagospodarowanie przedmurza dzielnicy Starego Brześcia	818 575,08	281 915,03	34,5	536 660,05	65,5
8	Budowa ścieżki rowerowej Stary Brześć – Pikutkowo	559 876,72	148 266,00	26,5	411 610,72	73,5
9	Przebudowa szlaku pieszo-rowerowego wraz z oświetleniem ul. H. Sawickiej – ul. Królewskiej w Brześciu Kujawskim	409 610,79	197 930,00	48,3	211 680,79	51,7
10	Utworzenie punktu informacji turystycznej w Brześciu Kujawskim	47 812,55	32 398,28	67,8	15 414,27	32,2
11	Wyposażenie wieży ratusza w Brześciu Kujawskim w stałą ekspozycję archeologiczną	73 923,00	48 080,00	65,0	25 843,00	35,0
Razem		11 401 331,71	5 340 655,34	46,8	6 060 676,37	53,2

* więcej pozycji z danymi liczbowymi oznacza realizowanie kolejnych inwestycji w podanym zakresie.

Źródło: dane uzyskane z Urzędu Miasta i Gminy Brześć Kujawski.

Ogólna kwota dofinansowania ze środków UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy wyniosła 2158,45 zł. Znacznie większa kwota środków pozyskanych z programów UE została skierowana na dofinansowanie projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wsi (2838,10 zł) niż na 1 mieszkańca miasta Brześć Kujawski (1172,48 zł). Z badań wynika więc, że środki finansowe pozyskane w ramach programów współfinansowanych ze środków UE w znacznie większym stopniu wspierały programy realizowane dla mieszkańców wsi w badanej gminie. Należy jednak zwrócić uwagę, że badane środowisko to typowo rolnicza gmina, w której tereny wiejskie stanowiły 75,5% powierzchni całej gminy. Wartości zrealizowanych inwestycji zrelatywowane liczbą osób zamieszkujących poszczególne gminy umożliwiają ocenę zróżnicowania poszczególnych jednostek pod względem skuteczności absorpcji funduszy strukturalnych (Satoła, 2016, s. 142).

Dzięki informacjom uzyskanym w wywiadzie z osobami odpowiedzialnymi za rozwój gminy, rozwój obszarów wiejskich, jak i z władzami Brześcia Kujawskiego, można wywnioskować, że projekty, które zostały zrealizowane na terenie gminy były przemyślane i dokładnie przeanalizowane, tak aby budżet gminy nie był nadmiernie obciążony oraz żeby gmina była w stanie pokryć koszty eksploatacyjne ukończonych inwestycji. W latach 2004–2016 gmina pozyskiwała znacznie więcej środków na rozwój obszarów wiejskich z PROW. Od roku 2017 większa część funduszy była pozyskiwana z RPO. Na terenie gminy działa LGD Dorzecha Zgłowiączki, skąd również można było pozyskiwać środki na rozwój gospodarstw i terenów wiejskich. Władze gminy, aby poprawić różne aspekty życia na wsi, głównie chciały pozyskać środki na infrastrukturę drogową, remonty świetlic wiejskich oraz na kultywowanie tradycji regionalnej i sferę kultury. Gromadzone były m.in. rekwizyty do miejskiego muzeum, które powstanie w nowo wybudowanym obiekcie Brzeskiego Centrum Kultury.

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego starała się spełnić oczekiwania mieszkańców. Pozyskując fundusze na przydomowe oczyszczalnie ścieków czy też na wymianę pokryć dachowych z azbestu udało się spełnić indywidualne oczekiwania mieszkańców. Rozwój infrastruktury drogowej oraz sieci kanalizacyjnej spełniła potrzeby znacznej części mieszkańców gminy Brześć Kujawski. Badany obszar to gmina z przewagą funkcji rolniczych, stąd główna aktywność mieszkańców związana była z prowadzeniem gospodarstw rolniczych. Mieszkańcy obszarów wiejskich gminy wykazywali zatem zainteresowanie udziałem w projektach unijnych oraz głównie pozyskiwaniem środków z Unii Europejskiej na rozwój własnych gospodarstw. Pomimo że środki te służą konkretnym rodzinom prowadzącym gospodarstwa rolne, stanowią również wkład w ogólny rozwój gminy. Wagę dofinansowania tej działalności potwierdzają również badania innych autorów (Śmiglak-Krajewska, 2019, s. 321–322; Wyszowska, Michalska, Koreleska, 2019, s. 91). Zainteresowanie to było uzależnione jednak od wielkości danego gospodarstwa oraz od determinacji osoby ubiegającej się o konkretne środki.

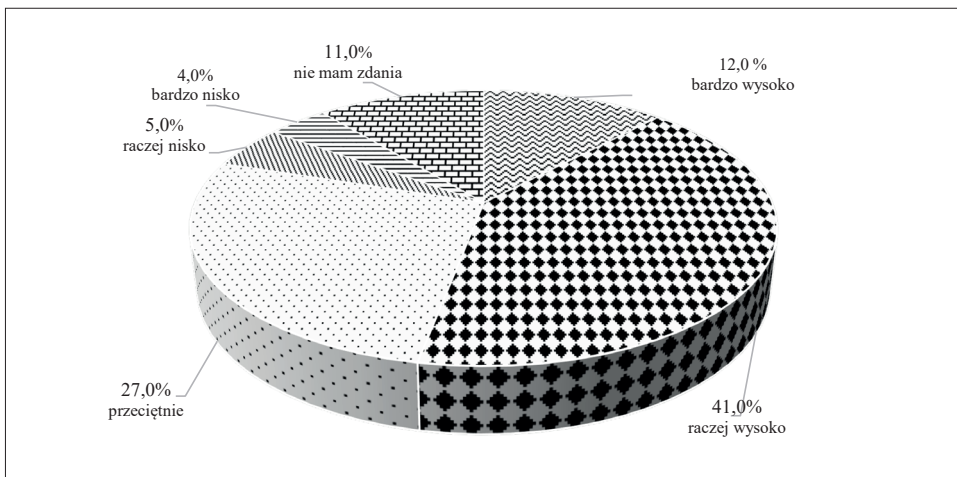
Jak wynika z wywiadu przeprowadzonego z osobami zarządzającymi gminą, bariery, które utrudniały pozyskiwanie środków unijnych to głównie procedury administracyjne. W projektach unijnych było coraz mniej programów dla niewielkich gmin, takich jak Brześć Kujawski. Czas na składanie wniosków dotyczących danego projektu był bardzo krótki, natomiast oczekiwanie na decyzję o przyznaniu funduszy trwało czasem kilka miesięcy. W projektach unijnych nie był brany pod uwagę budżet gminy, przeliczony na mieszkańca, dlatego uzyskanie dofinansowania z Unii Europejskiej pod tym względem było łatwiejsze niż dotacje państwowe, gdzie budżet gminy przeliczony na mieszkańca jest jednym z kryteriów uzyskania środków.

Z badań ankietowych wśród mieszkańców badanego obszaru wynika, że zmiany w gminie Brześć Kujawski po wejściu Polski do Unii Europejskiej dostrzegło 80,0% respondentów (w tym 49,0% kobiet i 31,0% mężczyzn), natomiast 20,0% zmian nie dostrzegало. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania respondentów należy stwierdzić, że 76,0% mieszkańców wsi zauważyło zmiany, natomiast 2,0% tych zmian nie dostrzegало. Mieszkańcy miasta częściej nie zauważyli zmian (18,0%). Zmiany po 2004 roku były bardziej dostrzegane przez respondentów mieszkających w gminie od urodzenia (62,0%) oraz przez ludzi młodych – do 29 lat (32,0%) respondentów oraz w wieku 30–39 lat (24,0%). Więcej zmian dostrzegły osoby z wykształceniem wyższym (31,0%) i średnim (23,0%), niż z zasadniczym zawodowym (13,0%) oraz podstawowym (13,0%). Najwięcej respondentów zauważających zmiany było z grupy osób, które prowadzą własne gospodarstwo rolne (30,0%) oraz w kategorii uczniów i studentów (25,0%).

Ocena wykorzystania dotacji z Unii Europejskiej w gminie Brześć Kujawski w opinii 10,0% badanych kobiet była bardzo wysoka oraz raczej wysoka (23,0%), natomiast przeciętnie oceniło je 13,0% kobiet. Wśród badanych mężczyzn zaobserwowano nieco większy sceptycyzm: 2,0% oceniło wykorzystanie dotacji bardzo wysoko, 17,0% raczej wysoko i 20,0% przeciętnie. Ocena bardzo wysoka pojawiła się u 3,0% mieszkańców miasta i 9,0% wsi, zaś raczej wysoka u 3,0% mieszkańców Brześcia Kujawskiego i aż 37,0% mieszkańców terenów wiejskich. Ocena przeciętna została wybrana przez 5,0% mieszkańców miasta i 28,0% wsi. Wyniki wskazują, że mieszkańcy wsi wyżej oceniali wykorzystanie środków finansowych z UE niż mieszkańcy miasta. Mieszkający w gminie od urodzenia częściej wyżej oceniali wykorzystanie dotacji w gminie Brześć Kujawski: bardzo wysoko 10,0% mieszkających od urodzenia i 2,0% od kilku lat. Ocenę raczej wysoką przyznało 40,0% respondentów mieszkających w gminie od urodzenia. Ocena przeciętna została wybrana przez 19,0% rdzennych mieszkańców gminy i 14,0% mieszkających kilka lat. Oceny bardzo wysokie najczęściej formułowali respondenci młodszy, w wieku do 29 lat (23,0%) oraz z wyższym wykształceniem (29,0%) niż z zawodowym lub średnim (12,0%). Analizując status zawodowy badanych, najwyższe oceny formułowali uczniowie i studenci: 6,0% bardzo wy-

soko, 15,0% raczej wysoko i 8,0% przeciętnie. Wśród osób pracujących na etacie 2,0% oceniło bardzo wysoko, 11,0% raczej wysoko, 3,0% raczej nisko i 1,0% bardzo nisko. Osoby prowadzące działalność gospodarczą 4,0% przeciętnie, 1,0% raczej nisko i 2,0% bardzo nisko, osoby prowadzące gospodarstwo rolne 3,0% bardzo wysoko, 14,0% raczej wysoko, 17,0% przeciętnie i 2,0% nie miało zdania na ten temat.

Ocena możliwości rozwoju gminy Brześć Kujawski (rys. 1) w opinii największej liczby respondentów była raczej wysoka 41,0% respondentów, w tym najwięcej bo 21,0% osób prowadziło gospodarstwo rolne, 13,0% pracowało na etacie, bo 7,0% to byli uczniowie i studenci. Jako przeciętne możliwości rozwoju uznało 27,0% badanych (po 7,0% to osoby prowadzące działalność gospodarczą oraz gospodarstwo rolne, 6,0% uczniowie/studenci i 4,0% osoby pracujące na etacie). Bardzo wysokie możliwości rozwoju dostrzegало ogółem 12,0% respondentów, najczęściej bowiem 10,0% to uczniowie bądź studenci. Na ten temat zdania nie miało 11,0% respondentów, a 5,0% uważało, że gmina miała raczej niskie możliwości rozwoju, pozostałe 4,0% badanych oceniło te perspektywy jako bardzo niskie. Większość badanych wyraziła pozytywne opinie o możliwościach rozwoju badanej gminy.

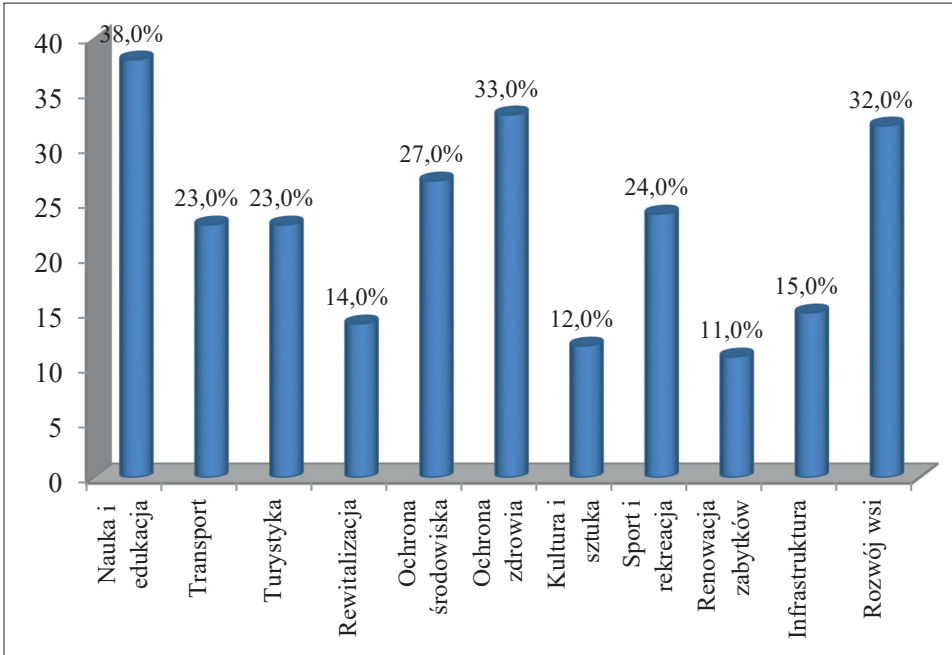

Rys. 1. Ocena możliwości rozwoju gminy Brześć Kujawski w opinii respondentów

Źródło: badania własne.

Respondenci odpowiadając na pytania zawarte w ankiecie określili także priorytety, na jakie powinny zostać pozyskane dotacje z Unii Europejskiej dla dalszego rozwoju gminy Brześć Kujawski (rys. 2). Najwięcej osób badanych (38,0%) uważało, że konieczne byłoby skierowanie funduszy na rozwój nauki i edukacji, 33,0% na ochronę zdrowia, 32,0% na rozwój wsi, 24,0% na sport i rekreację,

na transport 23,0% i tyle samo 23,0% na turystykę. Mniej badanych wskazało (15,0%), że należy pozyskać fundusze na rozwój infrastruktury, a 14,0% na rewitalizację. Na rozwój kultury i sztuki wskazało 12,0% badanych, natomiast na renowację zabytków 11,0% respondentów.

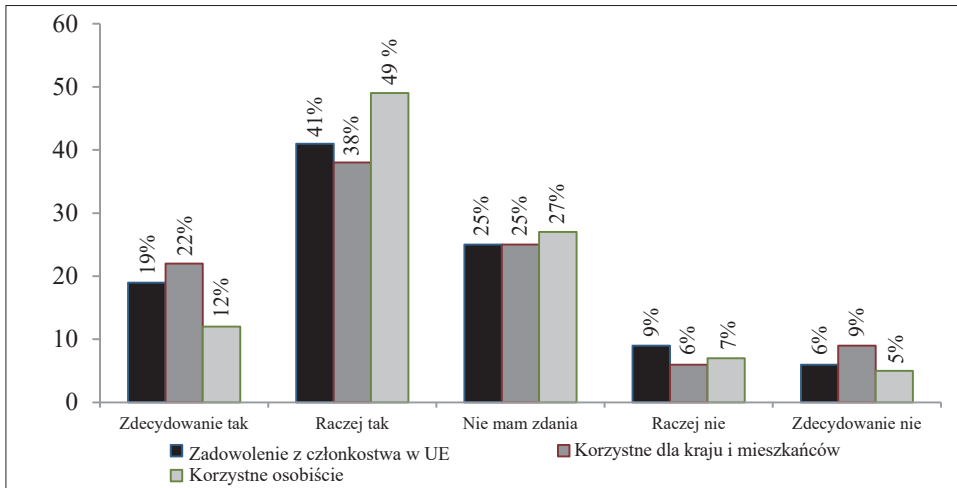

Rys. 2. Cele, na jakie powinny zostać wykorzystane dotacje unijne w opinii respondentów

* Suma odpowiedzi wynosi ponad 100%, ponieważ pytanie umożliwiało dokonanie wielokrotnego wyboru odpowiedzi przez badanych.

Źródło: badania własne.

Badani byli w większości zadowoleni z członkostwa w Unii Europejskiej. Zdecydowanie zadowolonych było 19,0% respondentów, raczej zadowolonych 41,0%, niemających zdania 25,0%, a raczej niezadowolonych 9,0% i zdecydowanie niezadowolonych 6,0% respondentów. W opinii badanych osób wstąpienie Polski do Unii Europejskiej jest korzystne dla kraju i mieszkańców, zdecydowanie tak odpowiedziało 22,0%, a raczej tak 38,0% pytanym. Niemających zdania było 25,0%, odpowiedź raczej nie zaznaczyło 6,0%, a zdecydowanie nie 9,0% respondentów. Przystąpienie do Unii Europejskiej jest także korzystne osobiście dla respondentów: zdecydowanie tak odpowiedziało 12,0%, a raczej tak 49,0% osób. Niemających zdania było 27,0%, opinię, że jest to raczej niekorzystne miało 7,0%, a osób, które odpowiedziały, że zdecydowanie niekorzystne było 5,0% wśród pytanym (rys. 3).

Rys. 3. Ocena zadowolenia z członkostwa w UE, korzyści dla kraju oraz korzyści osobistych respondentów

Źródło: badania własne.

Rozwój obszarów wiejskich nie byłby możliwy, gdyby nie wsparcie środków unijnych. W badaniach uzyskano bardzo wyraźne takie opinie ponad połowy respondentów (57,0%). Najwięcej, bo aż 30,0% pytanych w kategorii do 29 lat odpowiedziało zdecydowanie tak, natomiast 20,0% pytanych w wieku 30–39 lat, uważało, że rozwój obszarów wiejskich w gminie Brześć Kujawski był raczej możliwy dzięki wsparciu funduszy unijnych. Badania wykazały, że 14,0% respondentów nie miało zdania na ten temat, a 12,0% uważało, że środki unijne raczej nie miały wpływu na rozwój terenów wiejskich. Istotny, ale zróżnicowany wpływ na różne aspekty rozwoju lokalnego, akcentowany jest także w innych opracowaniach na temat postrzegania znaczenia funduszy UE (por. Satoła, 2017, s. 295–296). Część respondentów (11,0%) wyraziła opinię, że fundusze unijne miały zdecydowanie wpływ na rozwój, zaś pozostałe 6,0% uważało przeciwnie, że środki z UE zdecydowanie nie miały wpływu na rozwój terenów wiejskich w gminie Brześć Kujawski. Wysoka ocena rozwoju obszarów wiejskich była wśród respondentów prowadzących gospodarstwa rolne (18,0%) oraz wśród uczniów i studentów (14,0%). Rozwój obszarów wiejskich w gminie lepiej został oceniony przez osoby z wyższym (19,0%) i średnim wykształceniem (15,0%).

Badania wykazały również, że 65,0% respondentów nie korzystało nigdy z dofinansowania ze środków Unii Europejskiej. Odpowiedzi takie dotyczyły głównie: 51,0% kobiet i 14,0% mężczyzn oraz 22,0% mieszkańców miasta i 43,0% mieszkańców wsi. Jednocześnie 35,0% badanych – głównie mężczyzn i mieszkańców wsi – miało możliwość korzystania z funduszy unijnych w ramach prowadzenia własnego gospodarstwa (30,0%).

PODSUMOWANIE

Gmina Brześć Kujawski pozyskiwała fundusze z programów Unii Europejskiej, które miały duży udział w rozwoju obszarów wiejskich. Dofinansowania inwestycji ze środków unijnych na obszarach wiejskich mieściły się w granicach od 36,5% do 82,7%. W ogólnej wartości wszystkich projektów, zrealizowanych na terenach wiejskich badanej gminy, udział funduszy unijnych wyniósł 64,3%. Inwestycje zrealizowane na terenach wiejskich przyczyniły się do poprawy standardów życia społeczności lokalnej. W opinii badanych projekty, znacznie przyczyniły się do rozwoju obszarów wiejskich, jak i poprawiły standard życia mieszkańców. Koszty eksploatacyjne inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych, w opinii władz gminy, jak i respondentów nie obciążały nadmiernie budżetu gminy.

Zainteresowanie kolejnymi inwestycjami z dofinansowaniem z Unii Europejskiej wzrasta wśród mieszkańców gminy, a respondenci pozytywnie ocenili dotychczasowy rozwój obszarów wiejskich. Władze gminy oraz osoby odpowiedzialne za pozyskiwanie środków z UE na rozwój obszarów wiejskich wykazywały zainteresowanie uzyskaniem kolejnych funduszy na poprawę wielu aspektów życia mieszkańców. Rozwój obszarów wiejskich w gminie Brześć Kujawski został oceniony pozytywnie przez niemal połowę badanych. Z tych danych wynika, że mieszkańcy byli zadowoleni z działań podejmowanych przez władze samorządowe.

Z badań wynika, że większość respondentów nie korzystała nigdy z dofinansowania ze środków Unii Europejskiej. Wśród korzystających z programów UE byli głównie mieszkańcy wsi. W opinii badanych osób wstąpienie Polski do Unii Europejskiej jest korzystne dla kraju i mieszkańców oraz osobiście dla respondentów. Większość badanych wyrażała również zadowolenie z członkostwa Polski w UE.

Gmina Brześć Kujawski, po wstąpieniu Polski do UE w 2004 roku, rozwijała się w znacznym stopniu dzięki wsparciu funduszy z Unii Europejskiej. W opinii respondentów jest jeszcze wiele inwestycji koniecznych do zrealizowania, a władze gminy zapewniały, że będą starały się o pozyskanie wsparcia finansowego ze środków unijnych. Dzięki środkom unijnym obszary wiejskie badanej gminy zapewniają coraz lepsze standardy życia dla mieszkańców.

BIBLIOGRAFIA

- Antczak, A., Kopeć, A. (2017). Szanse i zagrożenia w rozwoju polskich obszarów wiejskich w ramach PROW 2014–2020. *Organizacja i Zarządzanie*, 1217(68), 17–27.
- Cupiał, M., Rorat, J., Szeląg-Sikora, A. (2018). Kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich w świetle Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. *Studia i Prace WNEiZ US*, 51, 47–59.

- Czudec, A., Kata, R., Wosiek, M. (2019). Reducing the development gaps between regions in Poland with the use of European Union funds. *Technological and Economic Development of Economy*, 25(3), 447–471. DOI: 10.3846/tede.2019.9483.
- Heller, J., Szczepaniak, A. J. (2008). Regionalne uwarunkowania i efekty podziału funduszy z Unii Europejskiej. *Studia Regionalne i Lokalne*, 2(32), 112–123.
- Kalinowski, S. (2018). Problem ubóstwa i wykluczenia społecznego w krajach Unii Europejskiej w kontekście zrównoważonego rozwoju. *Więś i Rolnictwo*, 3(180), 93–112. DOI: 10.7366/wir032018/04.
- Kata, R., Miś, T. (2006). Regional disparities of Poland's agriculture in aspect of its financing from the European Union funds. *New Members – New Challenges for the European Regional Development Policy*. Novy Smokoves: Technical University of Košice, University of Economics in Bratislava, German Section in ERSR, 164–170.
- Kozera-Kowalska, M., Uglis, J. (2020). Spatial diversity of the attractiveness of rural communes for enterprise development in Poland. *Annals PAAAE*, XXII(2), 88–98. DOI: 10.5604/01.3001.0014.1552.
- Radomski, P., Moskała, P., Mikosz, P. M. (2016). Transfer wiedzy i innowacji w PROW 2014–2020. *Wiadomości Zootechniczne*, 54(4), 168–172.
- Roman, M. (2018). *Innowacyjność agroturystyki jako czynnik poprawy konkurencyjności turystycznej makroregionu Polski Wschodniej*. Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Satoła, Ł. (2016). Wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej na inwestycje komunalne a ograniczanie zadłużenia samorządów. *Zeszyty Naukowe SGGW, seria Polityki Europejskie, Finanse i Marketing*, 15(64), 139–148.
- Satoła, Ł., Bogusz, M. (2016). Supporting the development of entrepreneurship in rural areas from structural funds of the European Union (using the example of Małopolskie Province). *Intercathedra*, 32(1), 66–74.
- Satoła, Ł. (2017). Społeczna percepcja inwestycji komunalnych współfinansowanych z funduszy strukturalnych. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 49(1/2017), 291–301. DOI: 10.15584/nsawg.2017.1.22.
- Śmiglak-Krajewska, M. (2019). Innovativeness of young farmers based on farms in the Wielkopolskie province. W: P. Jedlicka, I. Soukal, P. Maresova (red.), *Hradec Economic Days: Double-blind peer reviewed proceedings of the International Scientific Conference Hradec Economic Days 2019* (s. 321–322). Hradec Kralove: University of Hradec Kralove.
- Uglis, J., Kozera-Kowalska, M. (2019). Synthetic measure of rural area attractiveness for living, working and business activities – concept analysis and statistical evaluation. *Annals PAAAE*, XXI(2), 275–284. DOI: 10.5604/01.3001.0013.2087.
- Uglis, J., Tratwal-Uglis, N. (2011). Odnowa i rozwój wsi w województwie wielkopolskim – studium przypadku gminy Granowo. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 17, 283–292.
- Woś, B. (2005). *Rozwój regionów i polityka regionalna w Unii Europejskiej oraz w Polsce*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej.
- Wyszkowska, Z., Michalska, A., Koreleska, E. (2019). *Współczesne trendy na rynku pracy. Aspekty makroekonomiczne*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane UTP w Bydgoszczy.

Streszczenie

W opracowaniu przeprowadzono ocenę inwestycji i projektów zrealizowanych w gminie Brześć Kujawski przy wsparciu środków finansowych UE po integracji Polski z UE w 2004 roku. W maju i czerwcu 2019 roku zostały wykonane badania sondażowe techniką ankiety wśród 100 mieszkańców gminy, głównie zamieszkałych na terenach wiejskich. W badaniach przeanalizowano także dokumentację zawierającą opisy inwestycji realizowanych przez Urzędy Miasta i Gminy Brześć Kujawski po wstąpieniu Polski do UE. W czerwcu 2019 roku wykonano wywiad z władzami gminy i osobami odpowiedzialnymi za pozyskiwanie środków unijnych. W efekcie analizy zebranego materiału stwierdzono, że środki unijne miały duży udział w finansowaniu projektów prowadzonych na terenie gminy (64,3%). Badani mieszkańcy w większości zauważali zmiany, jakie nastąpiły przez 15 lat w gminie Brześć Kujawski dzięki wykorzystaniu środków finansowych z programów UE. W badaniach twierdzono, że koszty eksploatacyjne ukończonych inwestycji nie obciążają nadmiernie budżetu gminy. Badani w większości pozytywne oceniali zmiany wynikające z rozwoju gminy, dzięki dofinansowaniu ze środków UE. Najbardziej pozytywne opinie wyrażały osoby: lepiej wykształcone, w młodszym wieku, mieszkające od urodzenia w badanej gminie, uczniowie i studenci oraz rolnicy, a także częściej były to kobiety niż mężczyźni. Z badań wynika, że większość respondentów (65,0%) nie korzystała nigdy z dofinansowania ze środków Unii Europejskiej. W opinii badanych osób wstąpienie Polski do Unii Europejskiej jest korzystne dla kraju i mieszkańców oraz osobiście dla respondentów. Większość badanych wyrażała również zadowolenie z członkostwa Polski w UE (60%).

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, Unia Europejska, rozwój gminy, fundusze europejskie.

Participation of European Union funds in rural development on the example of the Brześć Kujawski district

Summary

An assessment of the investments and projects completed with the support of EU funds in the Brześć Kujawski district (gmina) was carried out after Poland's integration with the EU in 2004. The research was conducted in May and June 2019 using a survey technique among 100 residents of the gmina, mainly residing in rural areas. The study also analyzed documentation containing descriptions of investments implemented by the Brześć Kujawski City and Gmina Office after Poland's accession to the EU. In June 2019, an interview was conducted with the municipal authorities and people responsible for obtaining EU funds. As a result of the analysis of the collected material, it was found that EU funds had a large share in the financing of projects carried out in the gmina (64.3%). The surveyed inhabitants mostly noticed the changes that took place over 15 years in the Brześć Kujawski gmina due to the use of EU funds. The research stated that the operating costs of completed investments did not overburden the gmina budget. Most of the respondents assessed the changes resulting from the development of the gmina, thanks to EU funding. The most positive opinions were expressed by: better educated, of a younger age, living in the gmina from birth, pupils and students as well as farmers, and more often by women than men. Research shows that the majority of respondents (65.0%) had never used EU funding. In the opinion of the respondents, Poland's accession to the European Union was beneficial for the country and its inhabitants, as well as for the respondents themselves. Most respondents also expressed satisfaction with Poland's membership in the EU (60%).

Keywords: rural areas, European Union, commune development, European funds.

JEL: O10, O20, R10, R50.